Rostocker Dokumentenserver
Dieses Werk wurde Ihnen durch die Universitätsbibliothek Rostock zum Download bereitgestellt.
Für Fragen und Hinweise wenden Sie sich bitte an: digibib.ub@uni-rostock.de

Georg Mylius Petrus Johannis

En Christelig Predican om Herrans helga Natward/ ther inne kungiordt warder medh hwilka falska grep/ then Caluiniska hoopen gemeenliga plägar vthlåta sitt Sacramentswermerii/ och huru en Christen skal ther emoot förwara sigh

Rostock: Mölleman, 1601

http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn757637302

Druck Freier Zugang PUBLIC DOMAIN

P. J. Gotho & G. Mylio

Predikan om

Herrans Nattvard.

F l

4017

Universitäts Bibliothek Rostock

http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn757637302/phys_0001

DFG

Fl-4017
<R7

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn757637302/phys_0002
DFG

Ex Bibliotheca Academiae Rostochiensis

En Christelig Predican om HERrans helga Natward/ther inne kungiordt warder medh hwilka falska grep/ then Caluiniska hoopen gemeenliga plägar vthläta sitt Sacramentswermerij/ och huru en Christen skal ther emoot förwara sigh/

Hållin i Wittenberg på Skååre Torsdagh/ aff Georgio Mylio D. och Professor i Jena/ och på samma tijdh Kyrkiornes Föreståndare och Superintendens i Wittemberg/

Anno Christi 1592.

Vthtålkat och vthgångin aff

PETRO IOHANNIS Gotho Norcopensi.

Prentat i Rostock aff Stephan Mölleman/ M. D. C I.

Texten til efterföliande Predican/ är tagin aff Christi Pijnos Historia/ om then Gamla och Nyia Påschan/ och om Fotatwåtningen.

Textens Vthlägning.

Thenna dags föreläsna Lection/ hwilkin hörer til then första Actum i Christi pijnos Historia/ warda try stycke beskreffne/ om hwilka man/ efter gammalt brwk/ plägar handla på thenna dagh.

Thet första/ är om then gamla Påschan/ som än nu kommer aff gamla Testamentet/ och aff Mosi Leuitiska Lagh/ then Christus och så haffuer hållit medh sinom Läriungom på thenna dagh. Ty medan i Mosi Lagh war Judafolkena aff Gudi alwarliga befalat/ att hwar och en Hwsfader skulle/ på thenna tijden om Påschona slachta ett Låmb/ och medh sitt Hwsfolck vpåtat/ och brwka ther brede wid några besynnerliga Ceremonier/

monier/ som Gudh ther til hade förordnat: Så wil ock Christus / som war kommin/ icke til att vplossa / vthan til att vpfylla Lagen / hörsamliga förhålla sigh emoot samma Gudz ordning och gamla Lagh/ och inställte sigh ther til litet förr sina pijna. Och effter han hade intet egit Hws eller Booning i Jerusalem/ så giffuer han sinom Lärjungom befalning/ att tilreeda samma Påschalamb vthi ett fremmande Hws: Men doch medh sådana Gudomliga krafft/ wetskap och Alzmechtigheet/ att man kan vppenbarliga see/ att alt är honom wetterligit som skeer i thenna Werldenne / och att han är en Herre öffuer alt / ja är ock Menniskiornes hiertas Ransakare/ och aldeles Mechtigh. Tå nu then kåre Herren JEsus stäär mit vthi werket / och håller then gamla Påschan/ begynnar han göra ena predican om sina åstundan/ huru hierteliga han haffuer begärat / att then tijden måtte komma i hwilkom han kunde hålla ock begå sådana Närwarande Påscha medh sinom Lärjungom. Ty thet är nu så sterran / att han skal här effter

icke

icke meera hålla sådana Påscha medh them/ och icke meera dricka medh them thet som är wuxit aff Wijnträå. Alt thetta hörer/ til thet gamla brwket/ ther vppå skal nu warda giordt en ånda/ och ett nytt skal begynnas. Thet förra måste återwenda/ och är förhandenne/ att ett Nyt måste nu aff honom sichtats.

Til thet andra/ hwilkit är tå sådant Nyit aff Påschonne/ som Christus haffuer stichtat och införördt vthi thens gamla Påschonnes stadh? Thet är/ mine kärestee i Herranom/ then helige och högwärdige Natwarden/ i hwilkom skal icke meera warda handlat medh skugga och medh Lambsens figurliga Kött/ som fordom/ vthan medh sinom sanna Lekamen och naturliga Kött/ och icke meera medh Lamzens figurliga Blod/ som skedde vthi then gamla Påschonne/ vthan medh sinom sanferdiga och naturliga Blod. Til hwilka båda heliga och högha Häffuors sanna nyttielse och annammelse/ han haffuer på thenna dagen stichtat och insat Natwardens heliga och högwerdiga Sacrament. Thetta är thet andra.

Til

Til thet tredie/ Tå thesse både woro beſtälte/ ſtåår then kåre Herren JEſus vp ifrå Måltijdenne/ binder om ſigh ett linnet kläde/ tager waten vthi ett Bäcken/ och begynner rundt om kring twåå ſina Läriungars fötter och åter törcka them. Oeffuer hwilkit ringa och tiänſtachtiga werk Herren gör ſinom Läriungom ena ſköna och herliga Predican/ förеſtållandes them ſitt egit Exempel och befalandes them alwarliga Kärleekens Nyia Bod/ att ſåſom Han/ theras Herre och Meſtare/ haffuer nu tiänt them/altſå/och mykit meer/ ſkole ock the/ hans Läriungar/ älſka hwar annan inbyrdes/ och jw bewiſſa hwar androm alla tienſt och goden wilia/ ſåſom wid hwilkit werk man beſynnerliga och egenliga kan kenna/ att the åre hans Läriungar. Medh thetta tredie ſtyrcket warder endeels lärdt och kungiordt/ huru och medh hwad beredelſe man ſkal nyttia och vndfå Herrans Jeſu Chriſti helga och högwerdiga Natward.

Att handla om alla thenna try ſtycken på en tijd/ beſynnerliga effter nöd-

törfften är nästan omögheligit. Så wil ock ordningen/ som i thenna Kyrkio hålles/thet icke wäl lijda. Ty thenne dagen warder aff alder förnemligast kallader Dies Cœnæ Dominicæ, Herrans heliga Natwardz Dagh. Ty såsom thet helga Sacramentet är på thenna dagen aff HERranom Christo stelffuom, stichtat och insatt/ Altså warder ock thetta brwket i Kyrkionne hallit / att man på thenna dagen förnemligast predicar och handlar om samma Sacramente/ Wid hwilkin sedh och ordning iagh medh retta ock skal förhålla migh. Men effter en lång tijdh är i thenna handelen ther vppå arbetat/ genom then förföriska Sacramenteriska och Caluiniska hoopen/ huru man måtte afföora Edher på Sacramenterarnes Swermerij/ falska Lära/ och Swrdeegh/ och altså bärtryckia then reena Lutheriska Läran om thetta Huffuudstycket / vthu hiertat / och vthroota henne vthu thenna Landen/ förnemligast/ vthu thenna Staadz Kyrkio och Schola / I hwilko företagande/ then leede Satanas doch litet haffuer vthrettat och

skadat

skadat hoos mesta parten aff Edher Kärheet/ och then barmhertige Guden haffuer genom annor medel affwaardt och förtagit samma farlighett och onda tilbod: Så wil iagh på thenna tijden aleena wisa och kungöra Edher Kärligheet the grep och renker / medh hwilka the plåga tilfoga Folkena theras företalda Swermerij/ och ther medh the förnemligast och gemenliga besmycka theras falska Lära. Och wil iagh göra sådant tilthen ända/icke aleena att Edher Kärligheet må see/ huru slemmeliga man haffuer achtat föra Folket baak om Liwset/ och Jaltså mågen förnimma/ hwilka stoora wilfarelse/ofall och skada Jvndkomne åren / vthan ock på thet Jmågen medh godom grund och nookssamma berättelse förwarade wara emoot alla thens Caluiniska hoopes wilfarelser och förförelser/om sådant någrom framdeles til äwentyrs mötta kunde/ hwilkit Gudh doch genom sina Faderliga Almechtigheet/ aldranädigast förtaga och affwenda wille. Ther medh wille hwar ock en Caluiniſt låta migh bliffua

til fridz och obeſwerat / medh otijdiga diſputerings och kijffz förekaſtande / att på thenna dagen är alzingen tijdh eller lägenheet til att fööra några trätta på Baanen / ther CHRISTVS ſielff icke haffuer kunnit lijda ſina Läriungars kijffuande hoos Natwarden / och ſå alwarliga predicat them Bodet om kärleken. Theſſe både äre migh ſannerliga icke owitterlige / Men wår meening är icke här antingen til att yppa några nyia trätta / eller drijffua något gammalt onödigt kijff / Om ock några ibland edher wore / ſom haffuer luſt til att tätta / ſäger S. Paulus / han wete att wij haffuom icke then ſeden / icke Gudz Förſamling heller. Så är oß ock i thenna handelen alzintet til att göra om egna ähra eller om Primats eller Herrawäldes fäfenga narrakapa / ther om HERrans Läriungar på then tijden ſkilachtige woro och kijffuade / Vthan wij haffuom här til att göra om wårs Frelſares JEſu CHriſti ähra och Lära / och ägäär hans aldrahelgaſta Sacrament / och the höghſta Häffuorna / öffuer hwilka wij i thenna

Werl-

Werldenne haffuom til att strijda/ om wårs HErres och Frelsares Jesu Christi sanna Lekamens och Blodz deelachtighet. Therföre haffuom wij stoora orsaak til att wårda oß hår om. Ther om ock på thenna tijdhen / att grundeliga kunna handla / wille HErren Christus sielff medh sinne nårwarelse mildeliga göra oß bijstånd/ och ther til förlåna oß sins helga Andes krafft och förmåga/ Amen.

NAer Sacramenterarne wilia föra theras Swermerij Folkena vppå/ så giffua the gemenliga före/ att ther år nu emellan wåra och theras Låra icke meer så stoor åtskilnat / såsom man tencker/ och år nu ingen strijdh emellan the Lutheriska och Caluiniska/ öffuer then frågan / Om man i them heliga Natwardenom sanferdeliga nyttiar och vndfår Christi sanna Lekamen och Blod / ty thetta wore hoos båda parterna bekendt/ och år man i thenna puncten aldeles eens. Vthan strijden år alena de modo, huru/ och vppå hwad sått thet gåår til/

att man i them helga Natwardenom äter och dricker Christi sanna Lekamen och Blod. Ty här aff kommer thet/ att the vppå thet aldraprechtigaste prala/ nästan medh wåra Kyrkiors och Lärares egna ord/ och säya: Wij vndfåm i thens heliga Natwardens retta brwk/ Christi sanna Lekamen och Blod/ och åwen then Lekamen/ hwilken han haffuer anammat i thens heliga Jungfrwnes Mariæ Lijffue/ och then som haffuer hengt vppå thens heliga Korsens Tråå. Item/ wij drickom åwen then Bloden/ hwilkin Christus haffuer vthgutit för oß/ på thens heliga Korßens Tråå. Belwåra sigh för then skul emoot wåra Kyrkior/ och beklaga sigh vppå thet högsta/ att them skeer för nåår/ i thet the warda beskylte/ lika som förfaakade och talade the emoot Christi Lekamens och Blodz sanna närwarelse i them heliga Natwardenom. I hwilkom punct the åre doch medh wåra Kyrkior aldeles enige/ alleena de modo, huru medh sådana närwarelse gåår til/ åre the än nu icke medh oß förlijkte. Thetta theras föregeffuande/ år

egent-

egentliga tijt vth aff them meent/ att the wilia förolempa wåra Kyrkior och Lårare / liska som nödgade man sigh til them/ och föörde man om thenna saakena onödiga trätta och strijdh / ther the doch på theras sijda gerna wille haffua fred och roo. Nu wore thet tikwål högeliga önskandes / att saaken wore medh them så fierran kommin / att the trodde och bekende wårs HERres och Frelsares IESV CHRISTI Lekamens och Blodz sanna närwarelse i them högwerdiga Natwardenom. Ty når thet worekommit så wijdt / hoppades man/ att thenna förargeliga strijden finge här effter snart sin wågh. Men här warder Skalckens hand (effter ordspråket) strax begripin i Säckennom. För ty år thet så / att strijden år aleena de modo, huru thet gåår til medh Christi heliga Lekamens och Blodz närwarelse i Natwardenom/ och thetta år altså effter theras mening/ een onödig strijd? hwi gåå the tå icke strax ifrå theras scriffuelse/ och låta krijget få en ända? Men ther til haffua the än nu liten

lust hafft / Ja / haffua ån nu aldrig hafft någon wilia ther til. Och seer man thet skiinbarliga / att altijd warda tree eller fyra Böker och Scriffter hoos them scriffne om thenna disputation, förr ån man seer / att wår part låter vppenbarliga aff prentet vthgå ena.

Men här emoot wille Epher Kärlighect medh nookſamom grund låta beträtta sigh / att wåra Kyrkior haffua iw altijd solenniter protesterat / och wilia alle Lutheriske ån nu i thenna dagh tijth haffua förclarat sigh / att man alwrigh haffuer welet disputera medh någrom / de modo, om sätt och mått til Christi Lekamens och Blodz närwarelse i Natwardenom / ey heller är sinnader i tilkommande tijder / att låta sigh in medh them i thenna frågonne. Ty huru thet gåår til / att Christi Lekamen är til städes tillika i Himmelen och på Jordenne / och i hwariom och enom Natward / vthi så många åtskilieliga rum / som thenne helige Natwarden warder hållin / thet är een tijdel Gudz hemlighect / och ther medh allom Menniskiom och Aenglom oranſakelig.

sakelig. Att Christi Lekamen och Blod är närwarandes i Natwardenom/ thet troom/ wetom och bekennom wij / Men huru sådant gåår til/ thet weet ingen berätta/ Ingen begårar thet eck att vthgrunda/ vthan thet bliffuer altijd befalat Gudz Gudomeliga Alzmechtigheet och Sanning.

Här hoos bör eck thetta wetas/ att the här om otilbörliga beswära sigh/ i thet them warder giffuit skuld/ at the försaaka och förneeka wåro Frelsares JEsu CHristi sanna Lekamens och Blodz närwarelse och nyttielse i Natwardenom. Och må E. Kärligheet wara sielff Domare i thenna handelen/ huru oret them aff oß skeer medh thenna förwijtelsen. Ty ändoch the geffuat medh ordom wål stundom så skijnliga före/ så är doch theras brwk/ att the thet strax medh androm ordom åter omstöta och förneeka. Geffuat altså wål medh then ena handenne/ men medh then andra taghe the thet strax igen / Thet är icke retteliga bekendt och lärdt om thenna handel. Att thet så haffuer sigh i grundenom/ som företaaldt

är/ thet kan Edher Kärligheet merkia aff thessa effterföliande punctar.

Ty först lära the vppenbarliga/ att i them heliga Natwardenom/ skeer ingen annar CHRJsti Lekamens och Blodz nyttielse / än then som aleena skeer medh Tronne. Nu fattar Troon intet annat än Gudz Ord och Löffte. Ty såsom Troon kommer aff Ordena/ altså håller hon sigh åter aleena wid Ordet / och fattar inga lekammeliga warelse / vthan aleena Löfftet / som henne förehålles i Ordena. När nu här medh är altså/ Och CHRJSTJ Lekamen warder effter wåra Mootståndares meening/ aleena vndfångin medh Tronne/ hwar bliffuer tå theras skijnliga föregeffuande/ att man vndfår i them heliga Natwardenom Christi sanna Lekamen och Blod i warelsen?

Til thet andra/ lära och scriffua the vppenbarliga/ och blijffua ther vppa halzstiifft/ att i them heliga Natwardenom warder intet annat/ eller meera anammat än hwad som alment hoos Gudz Ord i thens heliga Euangelij predican nyttiat

warder/

warder / vthan thens heliga Natwardens brwk. Nu året vthan alt twiffuel kunnogt / att hoos ordzens predican / och vthan then heliga Natwarden / warder oß icke giffuin CHRJsti sanna Lekamen / eller CHRJsti Lekamens stelffua warelse / vthan ther warda aleena Christi welgerningar och förtiänst / oß tilbudne / medhdeelade och aff oß vndfångne. Ty hwad som CHRJsti sanna Lekamens deelachtigheet ägåår / år hon enigh / och aleena wordin förbehållen och tilegnat Natwardens höghwerdiga Sacrament. Ther aff följer oemootsäyeliga / att så ffterran intet meera aff CHRJSTO medhdeelat warder i them heliga Natwardenom / ån i thens heliga Euangelij predican / att wij jw icke kunnom nyttia och vndfå CHRJSTJ sanna Lekamen / eller CHRJSTJ Lekamens sanna warelse i them heliga Natwardenom / vthan aleena hans welgerningar.

Til thet tredie / bewijsas sådant ån nu liwsare och klarare ther medh att the föregeffua vthan blyxl / och bliffua

ther

eher vppå ån nu i thenna dag bestendigt: Wij Christne vndfåm intet annat och meera aff Christo i Nyia Testamentet/ ån hwad som Abraham/ Patriarcherne och andre Trogne aff Christo vndfått och nyttiat haffua i Gamla Testamentet. Nu är thet oförsaakeligit/ att bemälte Fäder i gamla Testamentet/ icke haffua vndfått CHRISTI Lekamens och Blodz warelse: Ty thenna Christi Lekamen hade ån tå inga warelse/ och war hans Warelse in rota rerum natura icke til att finna. Annars moste fölia/ att Christus haffuer hafft Kött och Blod/ förr ån han wardt Meñiskia och vndficks i Jungfrw Mariæ Liffue. Men thetta är uppenbart och kunnogt/ att Abraham haffuer seet HERRans dagh/ Christi tilkommande Mandoms anammelse/ tröstat sigh i Tromme/ och att andre helige Fäder haffua sanferdeliga nutit hans förtiänst och welgerningar/ genom Troona. Så fölier här aff nu klarliga/ medan offta bemälte Sacramenterare låta oß Christnom i them heliga Natwardenom icke meera bliffua/ ån hwad the helige

Fäder

Fäder haffua hafft i gamla Testamentet/ att Christi Lekamens och Blodz sanna deelachtigheet warder aff them aldeles förneekat. The geffue thet före medh ordom så skijnliga/ som the någon tijdh kunna / att the bekenna och troo Christi Lekamens och Blodz sanna närwarelse i Natwardenom/ så äret doch aleena tooma ord/ och icke annat än bläå dunst/ eller dimba then the göra för the eenfäldigas ögon. Så mykit om then första puncten.

Til thet andra/ geffua wåre mootståndare theras Swermerij före medh sådana ord/ och säya: I them heliga Natwardenom är tweggiahanda maat/ och tweggiahanda dryck. En Maat och Dryck som är vthwertes/ lekammelig och jordisk/ nemliga/ Brödh och Wijn/ Then andra maaten och drycken är inwertes/ osynlig/ andelig/ och himmelsk/ nemliga/ wårs Frelsares Jesu Christi Lekamen och Blod. Lijka som nu äre tweggiahanda maat och dryck i Natwardenom/ Altså moste man och nyttia samma maat och dryck på tweggihanda sätt.

Then

Then vthwertes naturliga Menniskian (säya the) vndfår vthwertes Elementa/ Then lekammeliga Munnen vndfår lekammeliga gåffuor Bröd och Wijn: Then inwertes Menniskian vndfår the andeliga Gåffuorna medh Siälennes och Hiertans munn/ thet år/ medh Tronne nyttiar och vndfår Menniskian then andeliga osynliga maaten och drycken/ nemliga / CHRISTI Lekamen och Blod. Thetta föregeffuandet lyder vthwertes ganska wäl i Menniskeliga öron / och får snart ett anseende hoos eenfåldigt och fåkunnogt Folck. Men når man beseeret wid Liwset / och beskådar thet i grundenom / så är ther vthi intet bestendigt och wist. Thetta neekar man sannerliga icke/att i them heliga Natwardenom är tweggiahanda maat och dryck / Ty thet förhåller sigh jw alt så / och icke annars / CHRIstus haffuer insatt sin helga Natward / och ther til förordnat / icke aleena synliga Elementa / Bröd och Wijn / vthan ock sins Lekamens och Blodz aldrahelgasta

gasta Gåffuor/Så året ock icke mindre kunnogt / att i them heliga Natwardenom haffuer bade then vthwertes och inwertes Menniskian til att göra / och måste både Munn och Troo / Krop och Siål brwkade warda. Man beståår them ock aldeles gerna / att ther skeer icke aleena enahanda nyttielse i Natwardenom / ena Sacramentliga / som man henne kallar / och ena Andeliga / Men doch så / att thessa båda nyttielser retteliga warda vthtydde och egentliga förstånene. Then Sacramentliga nyttielsen lyder ad substantiam Sacramenti, til Sacramentens egentliga Warelse / och til thet som egentliga gör thet ganska fulkommeliga Sacramentet/ saasom är Brödh och CHRISTI Lekamen/ Wijn och CHRISTI Blod. Ty thessa båda / göra Sacramentet heelt och fulkommeligit / warder altså kallat een Sacramentlig nyttielse / icke tå man aleena vndfår Brödh och Wijn / vthan medh Brödh och Wijn CHRISTI

Leka-

Lekamen och Blodh/ och altså thet heela Sacramentet. Then andeliga nyttielsen är och heter/ then som skeer genom Trona på Christum. Ja/ hon är intet annat/ än sielffua Troon. Thenna/ ändoch hon är ock hoos Sacramentet/ och besynnerliga föregåår thes werdiga nyttielse/ så begynnes hon doch egentliga vthan Sacramentet/ och gåår fram för Sacramentens nyttielse/ och äwen til hennes styrkia och förwißning warder then Sacramentliga nyttielsen företagen. Nyttiar och fromar ock then Sacramentliga nyttielsen ingom/ vthan then andeliga nyttielsen/ thet är/ Troon vp på Christum är allaredo föregånginn. Vthi lika måtta haffuer thet sigh ock medh then vthwertes och inwertes Menniskian. Medh then Sacramentliga nyttelsen haffuer then vthwertes Menniskian att göra/ Then andeliga öffuar och drijffuer then inwertes Menniskian. Men att här aff skal fölia/ att til Sacramentens anammelse/ hwad thes warelse ågåår/ skal höra tweggihanda munn eller instrument/ thetta warder sagt vthan/ ja/

emoot

emoot thens helga Scriffts grund. Och är icke annat än ett blader/ spunnit aff Sacramenterarnes hierna/ såsom the ock aldeles haffua i bruk/ att sättia gemeena Lärareglor och Axiomata, ther vppå the sedan grunda theras Lära och disputationes, hwilka doch i thet ringaste ingen grund haffua. Altarens Sacrament/ såsom thet warder ett Sacrament kallat/ haffuer aleena ena eenda fulkommeliga/ heela och fulstendiga Sacramentliga warelse/ på hwilka thetta Sacramentz Substans och fulkommelighet hwilas. Såsom nu: thetta är een Warelse/ altså haffuer ock Menniskian aleena en Munn/ medh hwilkom hon thet nyttiar/ Kropsens munn/ther medh then Sacramentliga nyttielsen skeer. Thet är wäl sant/ i Sacramentet komma tweggiahanda olika och åtskilieliga warelser tilhopa/ Brödh och Wijn äre jordiska Elementa/ behålla ock theras warelse i Sacramentet/ men thetta aleena gör intet Sacrament: Vthan är aleena halffparten/ eller en deel aff Sacramentet. CHristi Lekamen ock Blod äre

icke jordiska / vthan himmelska Gåffuor: Men the geffua och göra icke heller ett heelt och fulstendigt Sacrament / vthan när thessa åtskilieliga warelser aldraförst komma tilhopa / Brödet warder Sacramentliga föreenat medh CHRISTI Lekamen / och Wijnet medh CHristi Blodh / och gåår altså föreeningen före / hwilka man kallar ena Sacramentliga föreening / tå år thet aldraförst ett heelt och fulkommeligit Sacrament i warelsen. Såsom nu Sacramentet år wordit ett ting och een föreenat warelse: Altså år ock en Munn medh hwilkom sådant heele Sacrament warder nutit och vndfått: Icke twå / såsom Sacramenterarne föregeffua / åndoch ther til hörer sedan något meera och ytterligare / nemliga / Troon / och Menniskiones Ande / eller then inwertes Menniskian sielff / när sådana Sacramentes warelse skal tiäna och lända Menniskione til nytta / helsa och wälfård. Så mykit om wåra Mootståndares andra föregeffuande.

Til thet tredie / fara Sacramenterarne fram / och säya / att wårs Frelsares

Jesu

Jesu Christi Rijke är icke ett jordiskt och werldzligit Rijke/ vthan ett himmelskt och andeligit Rijke/ som CHristus sielff bekende för Pilato/ sitt Rijke icke wara aff thenna Werldenne. Så säger ock S. Paulus/ Gudz Rijke är icke maat och dryck/ vthan retferdigheet och fred/ och frögd i them H. Anda. Här aff sluta nu Caluinisterne/ Måste man icke omgå medh Kötzliga och Jordiska tanckar/ och wara jordisk sinnader/ när man handlar om CHRISti Rijke och hemligheeter/ vthan wij mostom wara andelige Menniskior/ och föra andeliga Hierta til thenna saakena/ Såsom ock Sanctus Paulus bekenner om sigh: Och om wij än haffuom kendt CHristum effter kötet/ så kennom wij honom doch nu intet meer. Så lärer ock CHRISTVS sielff/ att Köttet är intet nyttigt/ Anden är then som gör leffuandes. Låter ock til thet högesta mishaga sigh the Capernaiters mening/ hwilke alena kötzliga och jordiskeliga vptogo och förstodo hans ord och predican. Therföre mostom ock wij icke komma til thenna höghIoh. 18. Rom. 14. 2. Cor. 5. Iohan. 6.

werdiga Natwardens hemligheet medh wårt jordiska görande och wesende/ icke föregiffua Munn och munliga nyttielse/ vthan göra oß fasta i Andanom/ åtat och drickat medh Tronne/ elies kunde thet snart warda ett Capernaitiskt åtande. Och hwad the merra för andeligheet aff thetta skaget föregiffua. Aelskelige Wener/ man säger i Ordspråket/ Når Kattan sleeker och smycker sigh/ så betyder thet fremmande Gäster. Lijka så ock/ når Swermarne så sleekia och smyckia sigh/ och altijd föregiffua sådana stoora andeligheet/ så betyder thet ock wisseliga något fremmande/ och komma the medh fremande wilfarelser och Swermerij på Baanen. Men thenne Anden förråder sigh strax sielff medh sinom ordom/ hwad han haffuer i sinnet/ och hwart vth han wil. Ty thet han altijd så talar om Anda/ Anda/ såsom Swermarnes brwk är/ ther medh låter han förstå/ att han wil göra oß handelen aldeles andeligan/ Ty altså scriffuer ock DoctorLuther saliger/ att thenne Andens aart är/ hwar wår kåre HErre Gudh

Gudh wil medh sina werk vth/ ther wil thenne Anden in i Menniskiona/ och hwar Gudh wil in/ ther wil thenne Anden vth. Aewen altså/ hwar Gudz Ande wil neder i diwpet/ ther flaxrar thenne Anden i högdena: Och hwar Gudz Ande faar i högdena/ ther drager thenne Anden gemenliga neder i diwpet/ thet kan man hoos inföörda ord skijnbarliga förnimma. Wår kåre Frelsare CHristus haffuer icke enahanda vthan tweggiahanda Rijke/ Thet ena i år ett ewigt osynligit himmelskt Rijke/ hwilkit i Scholan kallas Regnum gloriæ, sins ewiga herligheetz Rijke/ vthi thetta Rijket kan Kött och Blod icke komma/ Til thetta Rijket lyder ock intet Jordiskt/ och här om skal man haffua inga kötzliga tanckar/ såsom Sacramenterarne plåga haffua/ ther the tenckia och ingeffua Folkena rum och stad om thetta CHRISti Rijke. Thet andra CHristi Rijke/ år ett synligit Rijke/ hwilkit kallas Regnum gratiæ, Nådennes Rijke. Thetta Rijket ändoch thet år icke aff thenna Werldenne/ så året doch i thenna Werldenne/ och

ändoch CHristus icke handlar medh oß
ther inne på kötsligit eller jordiskt sätt/
doch likwäl brwkas här inne ock jordiska
och vthwertes saaker/ såsom munligit
Ord hoos hans H. Euangelium/ Watn
hoos thet helga Doopet/ Bröph och
Wijn i them heliga Natwardenom.
Här inne måste ock then trogna Menni-
skian handla/ icke aleena medh Siäl och
Anda: Vthan Kropsens öron/ ögon/
mun/ tunga/ händer/ etc. haffua i thetta
Rijket ock til att skicka och skaffa. Thenna båda Rijken mängia och kasta Cal-
uinisterne i en hoop/ och hwad som war-
der sagt om thet första/ thet draga thesse
Swermare til thet andra/ och hwad som
CHRIstus säger om thet andra/ att
thet är icke aff thenna Werldenne/ thet
tyda the Swermare altså/ såsom hete
thet: Thetta Rijket är icke i Werl-
denne. Mängia och kasta altså Hun-
drade i Tusende/ såsom thenne Andens
aart elies är. Hwad som ägåär thens
helige Apostelens Pauli ord/ så heter/ icke
kenna CHRISTVM effter Kättet/
så mykit: (som Lutherus thet förkla-
rar i

rar i sinne Bibel) intet Kötteligit i honom sökia och wenta. Men när wij lärom i wåra Kyrkier / att wij mostom vndfå i them heliga Natwardenom CHRISti sanna Lekamen / och medh wår Krops munn / så kennom wij icke CHRIstum effter Köttet / thet är / wij sökiom och wentom intet kötteligit i honom / vthan wij sökiom likwäl til att vndfå och nyttia hans Lekamens och Blodz himmelska Gåffuor medh lekammeligom Munn / doch icke Kroppenom til spijs och måttelse / vthan brwkat til wåra Siåls wederqwickelse: Aere altså Pauli ord icke emoot oß vthi thet ringaste.

Hwad the Capernaiter ågåår / hade och trodde the samme inga Sacramentliga nyttielse / wiste ock på then tijden intet aff HERrans CHRISTI Natwardz Sacramente / vthan them drömde alcena ett gemeent / jordiskt / och naturligit CHRISTI Lekamens och Blodz vptända och förtårande. Aff hwilka wderstyggeliga nytticlse / wij vthi wåra Kyrkior alzintet wetom.

Vthan ändoch CHRISTI Lekamen och Blod nyttias och vndfås medh Munnenom/ så är doch alt sådant intet jordiskt eller naturligit werk/ vthan thet heter wel/ såsom the gamle haffua thet nemdt/ ett tremendum mysterium, een hemlighect/ som är omöyelig att vthgrunda/ och wel medh bäffwande til att äfkoda medh Menniskiors hierta. Men thet är likwäl förvndrandes öffuer thetta Folket/ hwarföre then munliga nyttielsen är them så högeliga emoot/ är doch Kroppen och alle hans Lemmar/ och altså Munnen/ ock icke itt stycke och en deel aff Menniskione? Ock icke jw så wäl och så dyrt återköpt och igenlöst aff CHRISTO/ såsom Siälen? Ther til ock att han skal vndfå och warda deelachtig aff ewiga åhra och herligheet/ som Siälen? Eller hwad kan doch Munnenom feela/ att han skal wara mindre skickelig och wärdig til att vndfå CHRISTI Lekamen och Blod/ än Siälen? Med Munnenom warda elies näftar the aldraförnemsta/ ädlesta och bäste Gudztienster vthrättade/ som kunna skee aff

Men-

Menniſkione/ ſåſom är / bidia/ loffua och tacka Gudh/ bekenna hans aldrahelgaſta Nampn/ låra / predica och vthbreeda hans ſalighgörande Ord/ och annat ſådant. Vthaff Menniſkiones Siål och Hierta/ ſåger Chriſtus/ komma onda tanckar/ moord/ horerij/ tiufferij/ falſk witnesbörd/ förſmådelſe/ etc. Theſſe åre the ſtycker ſom oreena Menniſkiona. Skal nu Munnen för then ſkul wara oſkickelig til att vndfå Chriſti Lekamen/ att han är lekammelig/ huru kommer tå Menniſkiones Hierta ther til? är hiertat icke ett ſtycke och en lem aff Menniſkiones Krop? Eller wil man achta Munnen oreenan / hwar inne är tå ſtörre oreenligheet i Munnenom eller i Hiertat? I Menniſkiones Krop eller i Menniſkiones Siål? Ther ſeer man jw/ huru förmörkat och förblendat thetta fattiga Folket är.

Til thet fierde/ dragas Sacramenterarne mykit ther medh/ att Chriſtus haffuer ſielff predikat Johan. 6. om andeliga nyttielſe/ och om andeligit åtande och drickande/ och ther hoos vthtryckeliga

ckeliga föördt thenna orden: Anden är then som gör lijffachtigt / Köttet är intet nyttigt. The ord iagh säger edher / äre Ande och Lijff. Här hörer man jw klarliga / säya the Swermare / att Christus wil haffua ett andeligit åtande / icke ett kötzligit / ther wid skulle thet jw medh retta bliffua? Wid thetta intaal / måste E. K. påminna sigh / thet som är sagt tilförenne i then första puncten / nemliga / att Sacramenterarne lära och troo inga sanna Christi Lekamens och Blodz deelachtigheet / medan the wilia vff thetta Capitelet bewijsa och stadfesta then Sacramentliga nyttielsen. Nu är thetta Capitelet i Johanne oß icke okunnogt / Wij bekennom ock / att CHristus talar och predicar i thetta Capitelet om sins Lekamens och Blodz andeliga nyttielse / hwilkin är een sådan nyttielse / att hon är allom Menniskiom aff nödenne til saligheetena / och således skickat / att föruthan henne är then Sacramentliga nyttielsen / som skeer i Natwardenom / ingom nyttig / vthan fast mera skadelig / och lendar til doom / som Paulus talar. Men

1. Cor. 11.

här

Här bör man weta/ att thenna nyttielsen/ om hwilka CHristus predicar Johan. 6. är icke then Sacramentliga nyttielsen/ som egentliga lyder til Natwarden/ uthan CHRIstus talar i samma Capitel genom figurliga och förblomerade ord/ aleena om Troona på hans förtienst/ och heter åta och dricka hoos Johannem intet annat/ån såsom CHristus thet sielff förclarar. Troo uppå Gudz eenda Sons Nampn/ Genom hwilka Troo wårs Frelsares Jesu Christi förtiänst och welgerningar fattade och undfångne warda. Aer altså förenemda nyttielse hoos Johannem/ och then/ som egentliga lyder til Sacramentet/ icke enahanda/ uthan the äre både wijdt åtskilie. Att här medh är altså/ och icke annars/ och att wår Salighgörare CHristus/ Joha. 6. handlar och talar icke förnemligast om then Sacramentliga nyttielsen/ och CHristi Lekamens och Blodz undfångelse/ thet kan man klarliga förnimma aff efterföliande punctar. Ty först geffuer sådant tijdzens omstendigheeter. Then predican/ som CHRistus hade i Capernaum/

och

och står beskriffuin Johannis 6. år skedd meer än åhr och dagh/ förr än wår Frelsare CHRIstus haffuer stichtat och insatt sin helga Natward. Så moste jw följa/ medan then helga Natwarden war än nw icke stichtat/ tå Christus hade sanna predican/ att han haffuer alzintet handlat om thetta Sacramentz egentliga nyttielse. Til thet andra/ witna sådant och the stycker/ som til samma Sacramente lyda/ Ty hoos Johannem i thet 6. cap. warder talat om ett sådant åtande och drickande/ hoos hwilkit är intet Bröd och Wijn närwarande. Item/ ther warder talat om ett sådant åtande och drickande/ ther både åta och dricka åre ett. Men i them heliga Natwardenom är ett sådanat CHristi Lekamens och Blodz åtande och drickande/ hoos hwilkit är Bröd och Wijn. Item/ ther åta och dricka icke åre enahanda werk/ uthan såsom Lekamen och Blod åre tweggiahanda/ altså är och åta och dricka åtskilde i werket. Yterligare och til thet tredie/ CHristi Kötz nyttielse/ther om står scriffuit i Johanne/ hon skal och

måste

måste skee i alla tijder / kan ock hållas vthi all rum / och är allom Christnom så nödtörfftig / att vthan henne kan ingen warda salig. Ty sannerliga / sannerliga säger Jagh Edher / säger CHRIstus / vthan Jåten Menniskiones Sons Kött / och dricken hans Blodh / så haffuen j icke Lijff i edher. Men then Sacramentliga nyttielsen / haffuer ena fast andra lägenheet / thenna behöffues icke altijd skee / kan ock icke brwkas vthi all rum. Aere ock många Christne som warda saliga henne föruthan / Såsom the vnge Barnen / som döö / förr än the kunna vndfå then heliga och höghwerdiga Natwarden. Item / många trogne Christne / som måste döö vnder Turken och Påwan / vthi swår fängelse. Så kan jw CHristus Johan. 6. ingalunda haffua handlat om then Sacramentliga nyttielsen. Til thet fierde / then CHRIsti Lekamens och Blodz nyttielse / om hwilka han predicar Johan. 6. är altijd nyttig / helsosam / och til Saligheetena tiänlig: Ty hwilken som äter mitt Kött / och dricker min Blod / säger CHristus / han

han haffuer ewinnerligit Liff / och iagh skal opwäckia honom på then yterſta dagen. Item / hwilkin ſom äter mitt Kött / och dricker min Blod / han bliffuer i migh / och iagh i honom. Men then CHriſti Lekamens och Blodz nyttielſe / ſom ſkeer i Natwardenom / hon kan ock wara ſkadelig / och tiäna til dooms / om hon icke ſkeer werdeliga. Hölier ther aff mechteliga / att thenna åtſkilieliga nyttielſer åre jw icke enahanda / och att CHriſtus haffuer i Johanne icke handlat och predicat om then Sacramentliga / vthan aleena om then andeliga Tronnes nyttielſe. Altſå warder ſamma predican ofogeliga och otilbörliga aff them Sacramenterarom inflättat och inmengd vthi thens högwerdiga Natwardens handel.

Til thet fämte och ſidſta / Så beroopa ock the Swermare ſigh mykit på Lutherum och hans Scriffter / och betenckia beſynnerliga / att Lutherus haffuer kallat CHRiſti Lekamen Siäiennes ſpijs / och ſcriffuit om Sacramentet / Thet kräffuer ijdel trogna hierta och

hwad

hwad annat sådant är. Indraga ock then Booken/ som kallas Syngramma Sueuicum, ther inne thenne gamle Versen warder inföörd: Venterem quod terimus, mentem quod credimus, intrat. Hwad medh Munn och Tänder sönderriffs/ thet gåår i Bwken/ men hwad man twoor/ thet gåår i Hiertat och Sidlena. Item/ the fööra ock fram then kenda Påschapsalmen/ ther inne wij sungom/ CHristus är then retta kost/ som Siälenne giffuer styrkia och lost/ Troon kan ingen annan lisda. Här aff är retteliga förundrandes/ aff hwad oförskemda aart och ondska thenne Sacramenteriska Anden måste wara. Thet är allom kunnogt och vppenbaart i Werldenne/ är ock them Swermarom sielffuom/ then aldrastörsta hiertans sårg/ att D. Luther haffuer genom vppenbara Scriffter och Bekennelse/ luttert/ klaart och liwsliga skildt och affzindrat sigh ifrå Sacramenterarnes Swermerij/ och altså förclarat sigh att han är och wil bliffua och döö the Zwinglianers och Sacramenterares Fiende/

och

och alleså ock komma för JEsu CHristi Domstool. Doch likwål är thetta Folket så glömskt och oförskämdt / att the töra berömma sigh aff Luthero, och wilia göra honom / såsom ock andra flere Christeliga Lärare i wåra Kyrkior til Sacramenterare. Men Doctor Luther haffuer vthi sina Scriffter skönt och beskedeliga förclarat sigh / att i Nattwardenom skeer icke aleena ena Lekamelig CHRJsti Lekamens och Blodz nyttielse / vthan wij wardom ther påminte och vnderwiste / om tweggiahanda werk i CHristi instichtelse ordom. Ett står i the ord / ther CHristus säger: Tagen / åten / thetta är min Lekamen / Tagen / dricken / thetta är min Blodh. Thenna orden gå vppå Sacramentens Substans och warelse / och geffua oß thet thär ätit och druckit warder / nemliga / medh Bröd och Wijn / wårs Frelsares JEsu CHristi sanna Lekamen och Blod. Thet är ett. Sedan / ther CHristus säger / hwilkin för edher vthgiffuin och vthgutin warder. Thär lärer CHristus något annat / och tyder här medh vppå then

Ande-

Andeliga nyttielsen. Om thetta andra stycket / hwilkit icke är rettat på Sacramentens Warelse / vthan vppå thes nytta och brwk / sätter Doctor Luther thenna berättelsen / att thenna Orden kräffia ijdel trogna hiertа. Hwad som Luther nu talar om Sacramentens nyttigheet / thet draga Sacramenterarne på thes Substans och Warelse. Och hwad han scriffuer om then Andeliga nyttielsen / thet tänia och draga the til then Sacramentliga nyttielsen. Vthi liika meening haffuer thet sigh medh Bookene som kallas Syngramma, hwilka the öffuerländiske Theologi haffua scriffuit / icke i Zwingelska meening / vthan the haffua vthtryckeliga rettat och ståldt henne emoot Zwinglium och hans anhang. Men hwad som til thet sidsta ägaar Påschasongen / ther vthi haffuer icke warit D. Luthers mening / att beskriffua thens helga Natwardens handel / vthan aleena alment lära om Christi pijnos och vpståndelses Krafft / och hwadh thens Salighgörande Tronnes retta aart och egenskap är. Nemliga /

att Christus steller sigh oß sielffuom/ genom sina Pijna och Vpståndelse aldeles til egendom/ och att Troon haffuer thenna Egenskapen/ att hon tröstar sigh på Saligheetennes wegna aff honom aleena/ och aff ingom androm. Men hwad kommer thetta wid thens helga Natwardens handel? Så brwkas ock wthi thet ordet aleena/ en groofwer falsker Turck. Ty för solus sätties sola, och ther Lutherus haffuer altså meent/ att Christus aleena/ och ingen annar wil spijsa wåra Siål/ förwenda Sacramenterarne honom samma ord/ och tydat tijth/ såsom hade Lutherus meent/ Christus wil icke spijsa Kroppen/ wthan aleena Siålena. Ther doch Krop och Siål måste dagliga aff Christo spijsade och wppehåldne warda. Summa och til et beslwt/ alt hwad Sacramenterarne i thenna handelen föregeffua / til theras wilfarelses och Swermerijs besmyckelse / är ijdel bedrägerij och falskheet/ för hwilka Edher Kärligheet / och all from hierta skole trooliga warnade wara.

Men

Men oß bör bidia then barmhertiga Guden ödmiukeliga/ att han genom sina Nådh wille vplysa och omwenda alla them/som aff eenfaldigheet och swagheet fara wille/ Men snarliga dempa och vthroota them som mootwilieliga synda/ framherdeliga tala moot Sanningena/ och försåteliga wilia blinde bliffua/ til sijns herligheetz stoora åhra/ och sinne kåra Christenheet til tröst. Hwilkom wari loff/ prijs/ macht och herligheet/ nu och i ewigheet/ Amen.

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn757637302/phys_0044
DFG

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn757637302/phys_0048
DFG

Andeliga nyttielsen. Dr
dra stycket / hwilkit icke är r
cramentens Warelse / vtha
nytta och brwk / sätter Doc
thenna berättelsen / att th
kräffia ijdel trogna hierta.
Luther nu talar om Sa
nyttigheet / thet draga Sacr
på thes Subitans och Wa
hwad han scriffuer om th
nyttielsen / thet tänia och
then Sacramentliga nytti
liska meening häffuer thet
Bookene som kallas Syngra
the öffuerländiske Theologi
tit / icke i Zwingelska me
the häffua vthtryckeliga rett
henne emoot Zwinglium
hang. Men hwad som
ågåår Påschasongen / ther
icke warit D. Luhteri me
scriffua thens helga Natu
del / vthan aleena alment l
sti pijnos och vpståndelses
hwadh thens Saligh gör
retta aart och egenskap är.

F